

Ola Hjelm genom

Jurist Rikard Samuelsson

Ola Hjelm ./ . Staten genom Justitiekanslern
angående **skadestånd**

Ni ska lämna ett skriftligt yttrande över bifogade handling/ar, aktbilaga 25.

Yttrandet ska ha kommit in till domstolen **senast den 3 juni 2019**.

Susanne Eliasson
Telefon 08 561 65 410

Bifogade handlingar: aktbilaga 25

Kopia till: Jurist Alexander Ottosson

Dok.Id 2026822

Sida 1 (1)

Besöksadress
Scheelegatan 7

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Telefon
08-561 654 10

Fax

Öppettider
måndag–fredag
08:00–16:00

Webbplats
www.stockholmstingsratt.se

E-post
stockholms.tingsratt.avdelning4@dom.se

SVAROMÅL

Datum
2019 -05- 17

Dnr
2483-19-4.5.1
Aktbilaga 25

Stockholms tingsrätt
Avdelning 4
Box 8307
104 20 Stockholm

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2019-05-17
MÅLNR: T 4824-19
AKTBIL: 25

Mål nr T 4824-19; Ola Hjelm ./ staten genom Justitiekanslern angående skadestånd

---

Staten lämnar följande svaromål.

Inställning m.m.

- 1 Staten bestrider Ola Hjelm's talan.
- 2 För det fall skadeståndsskyldighet föreligger godtar staten ett belopp om 2 938 kr för ansökningsavgift. Övriga belopp kan inte godtas. Staten har inga invändningar mot sättet att beräkna ränta.
- 3 Staten begär ersättning för rättegångskostnader med ett belopp som kommer att preciseras senare.

Grunder för statens inställning

- 4 Det finns inte någon rätt till skadestånd för den överträdelse av regeringsformen som Ola Hjelm gör gällande som grund för sin talan.
- 5 Staten har inte agerat oaktsamt eller på ett oproportionerligt sätt inskränkt Ola Hjelm's rätt att använda sin fastighet. Staten har därmed inte heller överträtt egendomsskyddet i regeringsformen eller Europakonventionen.
- 6 Ola Hjelm har inte lidit någon ren förmögenhetsskada i form av ombudskostnader. Rätt till ersättning för ideell skada saknas.

Omständigheter i sak

- 7 Staten godtar de anförda sakomständigheterna under rubriken Bakgrund i stämningsansökan med följande tillägg och undantag.
- 8 Staten kan inte godta uppgiften i p. 5.1.5 att Ola Hjelm omedelbart efter fastighetsförvärvet gav in en ansökan om bygglov som avslogs. Av ingivna handlingar framgår inte annat än att han sökte bygglov i oktober 2010.

- 9 Beslutet om utvidgat strandskydd för området där fastigheten är belägen fattades redan den 18 oktober 1977 (ursprungligen den 25 juni 1975). Beslutet från 1999 var endast en omprövning av tidigare beslut om utvidgat strandskydd och bekräftade att strandskyddet skulle vara utvidgat bl.a. på denna fastighet.
- 10 Beslutet om strandsskyddsdispens från 2007 vann, efter överklagande hos länsstyrelsen, laga kraft den 13 november 2008.

Rättslig argumentation

Allmänt om strandskydd

Allmänna utgångspunkter

- 11 Strandskydd har funnits i Sverige sedan 1950-talet. Det generella strandskyddet infördes 1975. Det sträcker sig 100 meter ut i vattnet och 100 meter upp på land. Strandskydd gäller vid havet, insjöar och alla vattendrag och innebär bl.a. ett förbud mot att bygga på stränderna. Förutom att gälla allmänhetens tillgång till strandområden ska, sedan 1994, även levnadsvillkoren för djur- och växtlivet bevaras och skyddas. Sedan 1950-talet har länsstyrelser även haft möjlighet att utöka strandskyddet för vissa utpekade områden. Strandskyddsområden får utvidgas till högst 300 meter från strandlinjen om det behövs för att tillgodose något av strandskyddets syften.
- 12 Strandskyddet syftar till att trygga strandområden från bebyggelse till gagn för allmänhetens friluftsliv och till att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv. Vid bedömning av ärenden om strandskydd ska utgångspunkten vara att dessa syften har avsevärd tyngd och just strandområdena är särskilt betydelsefulla för dessa intressen. Strandskyddets syften är långsiktiga och områden som för tillfället verkar vara av begränsat intresse kan bli betydelsefulla i framtiden. Det är viktigt att såväl mindre återstående obebyggda delar av hårdexploaterade kuster och insjöstränder bevaras likväl som stora sammanhängande orörda områden.
- 13 Avsikten med strandskydd är att bevara kvarvarande områden utan att inkräkta på *pågående* markanvändning. Den prioritet som strandskyddsbestämmelserna ger åt skyddssyftena innebär att andra, nytillkommande intressen får vika (prop. 1997/98:45, Del 1, s. 321 f. och 2008/09:119 s. 28). Beträffande byggnader för bostadsändamål innebär detta att befintliga lagenliga byggnader inte omfattas av förbudet.
- 14 En annan grundläggande tanke med strandskydd är att de intressen som ska tillgodoses genom strandskydd bedöms utgöra ett så angeläget allmänt intresse att den begränsning i markägarens rätt att utnyttja sin fastighet som uppkommer till följd av ett förordnande om strandskydd inte medför någon rätt till ersättning. Detsamma gäller när dispens från bestämmelserna om strandskydd vägras.

- 15 Strandskydd är som utgångspunkt ett statligt intresse. Det är länsstyrelserna som har bäst förutsättningar att bedöma ärendena utifrån lokala och regionala förhållanden och har huvudansvaret för statens kontroll av hur strandskyddsreglerna tillämpas i enskilda fall. Det är också länsstyrelserna som beslutar om utvidgat strandskydd och prövningen kan även omfatta frågan om en viss fastighet ska omfattas av det utvidgade strandskyddet. Kommunerna beslutar i fråga om dispenser i de frågor som inte särskilt förbehållits länsstyrelsernas prövning. Länsstyrelserna är skyldiga att granska kommunernas beslut i de ärenden där dispens har beviljats.
- 16 En ytterligare utgångspunkt vad gäller strandskydd är att dispensgivningen ska vara restriktiv och skyddet långsiktigt.
- 17 Vid såväl beslut om utvidgat eller bibehållet utvidgat strandskydd som dispensprövning ska det göras en intresseavvägning varvid hänsyn även ska tas till enskilda intressen. Den intresseavvägning som görs när länsstyrelserna prövar frågor om utvidgat strandskydd skiljer sig från de överväganden som ska göras när en ansökan om dispens prövas.

Länsstyrelsernas prövning avseende utvidgat strandskydd m.m.

- 18 Enligt 7 kap. 14 § andra stycket miljöbalken får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Som framgått ovan har länsstyrelser haft möjlighet att utöka strandskyddet för vissa utpekade områden sedan 1950-talet.
- 19 Bestämmelsen i 7 kap 14 § andra stycket miljöbalken fick sin nuvarande utformning genom en ändring av miljöbalken 2009. Ändringen innebar en skärpning av det krav som ställs för att utvidga det område som omfattas av strandskydd. Genom samma lagändring fick kommunerna rätt att besluta om dispens från strandskyddet utom i de fall som förbehållits länsstyrelsernas prövning. I samband med det förtydligades bestämmelserna om strandskyddsdispens bl.a. genom att 7 kap. 18 c §, som uttryckligen anger vilka omständigheter som får beaktas vid dispensprövning, infördes. (Prop. 2008/09:119 s. 99 och 104).
- 20 Samtidigt ansågs det att vissa befintliga beslut om utvidgat strandskydd kunde behöva ändras och att skälen för utvidgning behövde klargöras. Det togs därför in en övergångsbestämmelse enligt vilken strandskydd skulle gälla efter den 31 december 2014 inom ett utvidgat strandskyddsområde endast om utvidgningen beslutats med stöd av den nya bestämmelsen. Länsstyrelserna fick i uppdrag att fatta nya beslut om utvidgat strandskydd. Avsikten var att utvidgat strandskydd skulle införas eller bibehållas endast där det fanns ett tydligt och långsiktigt behov av ett utvidgat strandskydd. I praktiken innebar det att tidigare beslut om utvidgat strandskydd skulle upphöra att gälla om länsstyrelserna inte fattade nya beslut

innan fristens utgång. Ändringarna förväntades i större utsträckning leda till att områden som hittills omfattats av utvidgat strandskydd skulle upphöra att vara skyddade. (A. prop. s. 87).

- 21 Vad gäller beslut om utvidgat strandskydd är det avgörande om en utvidgning behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften och om det finns ett tydligt och långsiktigt behov av en utvidgning av strandskyddet. Bedömningen ska göras med hänsyn till områdets värden för friluftslivet och djur- och växtliv samt till nuvarande och förväntade behov av tillgängliga områden. Underlaget för ett sådant beslut utgörs av undersökningar, rapporter, besöksstudier, inventeringar och beslut avseende områdesskydd.
- 22 Vid prövningen krävs också, enligt 7 kap. 25 §, att det görs en proportionalitetsbedömning där det allmänna intresset ska ställas mot de enskilda intressena. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodose (se bl.a. HFD 2016 ref. 76).
- 23 Innan länsstyrelsen fattar ett beslut i fråga om utvidgat strandskydd ska den förelägga berörda markägare eller innehavare av en särskild rätt till marken yttra sig över förslaget till länsstyrelsens beslut (24 § förordning [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.). De synpunkter som kommer fram vid en sådan kommunikering beaktas vid den intresseprövning som länsstyrelsen enligt 7 kap. 25 § är skyldig att göra.
- 24 Den intresseavvägning som ska göras i dessa ärenden är, till skillnad från vad som gäller vid dispensprövning, inte begränsad till de förhållanden som anges i 7 kap. 18 c och d §§, utan får avse även andra omständigheter som förs fram av de enskilda (se bl.a. regeringens beslut i ärende M2014/02379/Me).
- 25 Länsstyrelsens beslut i fråga om utvidgat strandskydd eller att utvidgat strandskydd ska bibehållas kan överklagas till regeringen.
- 26 Enligt 7 kap. 18 § miljöbalken får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område, om det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften. I denna del motsvarar bestämmelsen helt den tidigare bestämmelsen i 7 kap. 15 § första stycket som infördes den 1 juli 1999. Motsvarande bestämmelse fanns också före miljöbalkens tillkomst i dåvarande 15 § andra stycket naturvårdslagen (1964:822). Ett sådant ärende kan initieras på enskilda fastighetsägares begäran.

Kommunernas prövning av dispensärenden

- 27 Innan 2009 var det länsstyrelserna som prövade frågor om strandskyddsdispens som första instans. Dispensansökningar prövades också av de kommuner som hade rätten att fatta beslut om strandskyddsdispenser

delegerad till sig av länsstyrelsen. Efter lagändringen 2009 är det kommunerna som fattar beslut i dispensärenden i ärenden som avser annat än byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller ett område som skyddas enligt andra bestämmelser i 7 kap. än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde, där skyddet har beslutats av någon annan än en kommun. Det har samtidigt införts bestämmelser i 19 kap. miljöbalken om statlig kontroll av strandskydd. Enligt dessa ska länsstyrelserna bland annat pröva en kommuns beslut om att ge dispens från bestämmelserna i 7 kap. 15 § om det finns anledning att anta att det inte finns förutsättningar för dispens eller en brist i ärendets handläggning kan ha haft betydelse för ärendets utgång.

- 28 En grundläggande tanke med strandskydd är, som framgått ovan, att dispensgivningen ska vara restriktiv och skyddet långsiktigt.
- 29 Av 7 kap. 18 b § miljöbalken följer att kommunen i det enskilda fallet får ge dispens från förbuden i 15 §, om det finns särskilda skäl och dispensen avser något annat än det som anges i 18 a § 1 och 2.
- 30 I 7 kap. 18 c § miljöbalken räknas de omständigheter upp som får beaktas som särskilda skäl. Uppräkningen i 7 kap. 18 c § är enligt förarbetena uttömmande. Eftersom de i bestämmelsen uppräknade omständigheterna har en starkare koppling till inverkan på allmänhetens tillgång till strandområden än på livsvillkoren för djur- och växter, ska en dispens inte ges om tillämpningen av 7 kap. 26 § miljöbalken leder till bedömningen att de biologiska värdena påverkas på ett oacceptabelt sätt (a. prop. s. 104 f.). En ytterligare förutsättning för dispens är därför, enligt denna bestämmelse, att dispensen ska vara förenlig med strandskyddets syfte.
- 31 Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken får en inskränkning i enskilds rätt inte gå längre än vad som krävs för att syftet med strandskyddet ska tillgodoses. Bestämmelsen innebär att vid prövning om ett särskilt skäl föreligger ska det göras en intresseavvägning där även hänsyn tas till enskilda intressen (a. prop. s. 104). Bestämmelsen medför emellertid inte en möjlighet att beakta andra omständigheter än de som anges i 7 kap. 18 c–d §§ miljöbalken (se bl.a. MÖD 2013:37). Detta innebär att en intresseavvägning som ska göras i dispensärenden enligt 7 kap. 25 och 26 §§ miljöbalken kan leda till att dispens nekas även om en sådan omständighet som kan utgöra särskilda skäl föreligger. Att dispensbestämmelserna skulle tillämpas på det sättet även före tillkomsten av 7 kap. 18 c § miljöbalken framgår av förarbetena och praxis (se prop. 1997/98:45, Del 2, s. 88–92 och NJA 2008 s. 55). Däremot är länsstyrelsernas prövning av om en fastighet ska omfattas av utvidgat strandskydd inte begränsad till de omständigheter som anges i 7 kap. 18 c § miljöbalken.
- 32 Enligt 7 kap. 18 h § miljöbalken upphör en dispens från strandskyddet att gälla om den åtgärd som dispensen avser inte har påbörjats inom två år eller inte har avslutats inom fem år från den dag då dispensbeslutet vann laga kraft. Bestämmelsen motsvarar innehållet i tidigare 18 § andra

stycket miljöbalken som var gällande fram till juli 2009. Bestämmelsen innebär att en dispens upphör att gälla antingen om åtgärden inte påbörjats inom två år från det då beslutet vann laga kraft eller om åtgärden inte har avslutats inom fem år från samma tidpunkt.

Allmänt om statens skadeståndsansvar

- 33 En naturlig utgångspunkt för tingsrättens prövning är bestämmelserna om statens skadeståndsansvar vid myndighetsutövning i skadeståndslagen.
- 34 Enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen ska staten ersätta personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i sådan verksamhet som staten svarar för.
- 35 Staten bär alltså inte något strikt skadeståndsansvar för ofullkomligheter i den statliga verksamheten. Liksom övriga regler i skadeståndslagen innebär 3 kap. 2 § ansvar endast vid styrkt vållande. Det är alltså fråga om en culpabedömning som ska göras.
- 36 Bedömningen av om en myndighet har varit oaktsam ska vara objektiv. Vid den bedömningen är det av stor vikt vad för slags regel, norm eller princip som har åsidosatts, vad dess normskydd omfattar och vilka risker felet eller försummelsen innebär. Det är inte tillräckligt att en myndighet eller en domstol har gjort en bedömning av en rätts- eller bevisfråga som kan ifrågasättas eller kan kritiseras för sitt ställningstagande i en fråga där det har funnits utrymme för olika bedömningar. Endast rena förbiseenden av en bestämmelse eller uppenbart oriktiga bedömningar anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. (Jfr bl.a. rättsfallen NJA 1994 s. 194 och 654, NJA 2003 s. 285, NJA 2007 s. 862 samt NJA 2013 s. 842 och 1210.)
- 37 När det gäller skyldighet för staten att betala annat ideellt skadestånd krävs enligt 3 kap. 2 § 2 skadeståndslagen att någon kränkts på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning, samma lag. Ersättning för sådan ideell skada kan med stöd av dessa regler ges ut endast när den skadelidande har utsatts för en allvarlig kränkning genom vissa typiskt sett integritetskränkande brott.
- 38 Även i övrigt beträffande ersättning för ideell skada gäller som utgångspunkt i svensk rätt att det krävs särskilt lagstöd för att rätt till sådan ersättning ska anses föreligga.
- 39 Sedan den 1 april 2018 finns en bestämmelse i 3 kap. 4 § skadeståndslagen om rätt att få ersättning för bl.a. annan ideell skada vid en överträdelse av Europakonventionen, i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen. Bestämmelsen är bara tillämplig i fråga om skadefall som inträffar efter ikraftträdandet (se prop. 2017/18:7 s. 52).

- 40 Högsta domstolen hade innan bestämmelsen trädde i kraft slagit fast att det utan stöd i lag fanns en rätt till skadestånd för bl.a. ideell skada vid överträdelse av Europakonventionen i motsvarande fall.
- 41 Vid överträdelse av Europakonventionen innan den 1 april 2018 ska enligt Högsta domstolens praxis skadestånd i första hand ges ut med stöd av 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Vid prövningen ska denna bestämmelse tolkas konformt med konventionen. När det gäller ersättning för ideell skada kan enligt Högsta domstolen de begränsningar som följer av 2 kap. 3 § skadeståndslagen inte bortfalla ens vid en konventionskonform tolkning. Därmed kan ersättning för ideell skada vid överträdelse av konventionen i regel inte grundas på skadeståndslagen. Sådan ersättning får då ges ut utan särskilt lagstöd, om det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

Kärandens talan

- 42 Såvitt framgår av stämningsansökan gör Ola Hjelm inte gällande att staten är skadeståndsskyldig mot honom på grund av fel och försummelse vid myndighetsutövning. Han för dock ett resonemang som väcker frågan om han inte påstår att staten genom länsstyrelsen och domstolarna varit oaktsam (se bl.a. p. 3.3, p. 6.5.5 och p. 7.1). Det noteras också att yrkandet även avser ersättning för ren förmögenhetsskada (jfr 3 kap. 2 § skadeståndslagen).
- 43 Enligt staten bör Ola Hjelm talan i första hand prövas mot bestämmelsen i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Staten bestrider att länsstyrelsens och domstolarnas handläggning av ärendena och bedömning av sakfrågan varit oaktsam. Det gäller även i fråga om den proportionalitetsbedömning som Ola Hjelm menar att länsstyrelsen och domstolarna underlåtit att göra.
- 44 Som staten förstår grunderna för talan menar dock Ola Hjelm även att det finns en rätt till skadestånd, för såväl ekonomisk som ideell skada, vid en överträdelse av egendomsskyddet i regeringsformen utan något krav på oaktsamhet. Staten bestrider att så är fallet.

Ingen rätt till skadestånd med stöd av regeringsformen

- 45 Enligt Ola Hjelm har inskränkningen i hans äganderätt som följer av länsstyrelsens och domstolarnas beslut att inte meddela strandskyddsdispens utgjort en överträdelse av egendomsskyddet i regeringsformen.
- 46 Enligt 2 kap. 15 § första stycket regeringsformen är vars och ens egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. I andra och tredje styckena finns bestämmelser om rätt till ersättning bl.a. när det allmänna inskränker användningen av mark.

- 47 Det finns inte någon särskild lagreglering om rätten till ersättning vid överträdelse av de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformens andra kapitel. I praxis har endast överträdelser av bestämmelsen i 2 kap. 7 § regeringsformen ansetts kunna leda till skadestånd utan annat lagstöd.
- 48 En parlamentarisk utredning har tillsatts för att bl.a. överväga om sådan rätt till ersättning ska regleras i lag (se kommittédirektiv 2018:92). Det saknas mot den bakgrunden skäl att genom praxis införa någon ytterligare rätt till skadestånd vid överträdelser av regeringsformen. Med anledning av vad som anförs i stämningsansökan vill staten tillägga följande.
- 49 Rättsfallet NJA 2014 s. 323 (Medborgarskapet I) rör en mycket speciell situation och kan inte anses innebära en allmän princip med innebörden att överträdelser av även andra fri- och rättigheter i regeringsformen medför rätt till skadestånd.
- 50 Vad gäller rättsfallet NJA 2014 s. 332 (Gränsälvsfisket) ska först noteras att det inte rör skadestånd utan ersättning för en rådighetsinskränkning. Enligt Högsta domstolens kan sådan ersättning utgå, utan annat lagstöd, om lagstiftningen som möjliggör rådighetsinskränkningen inte ger någon ledning i ersättningsfrågan och en intresseavvägning leder till slutsatsen att ersättning ska betalas.
- 51 När det gäller strandskydd står det klart att ersättning inte ska betalas för den rådighetsinskränkning som byggförbudet medför (se 31 kap. miljöbalken, prop. 1993/94:117 s. 17 och 1997/98:45 s. 97 samt även 2 kap. 15 § tredje stycket regeringsformen jämförd med 7 kap. 13 § andra stycket 2 miljöbalken). Principen som slås fast i rättsfallet är alltså inte tillämplig på strandskyddsförordnanden. Bestämmelsen om egendomsskydd ger därmed inte någon rätt till ersättning för den rådighetsinskränkning som strandskyddet innebär för en fastighetsägare.
- 52 Mot den bakgrunden kan rättsfallet knappast åberopas som stöd för en rätt till skadestånd på grund av en överträdelse av egendomsskyddet i form av ett strandskyddsförordnande. Det kan tilläggas att omständigheterna var speciella eftersom talan avsåg en förordning som tidigare konstaterats vara grundlagsstridig.

Ingen överträdelse av egendomsskyddet i regeringsformen

- 53 Staten bestrider att det skett någon överträdelse av egendomsskyddet i regeringsformen.
- 54 Området där fastigheten är belägen har omfattats av utvidgat strandskydd sedan 1975. Det fanns ingen pågående markanvändning när beslutet om strandskydd fattades. Bedömningen gjordes att de långsiktiga syften – där även områden som för tillfället verkar vara av begränsat intresse kan bli betydelsefulla i framtiden – utgjorde skäl för strandskydd. Vid prövningen

togs, enligt lag, hänsyn till allmänna och enskilda intressen. Den bedömning som gjordes innebär att andra, nytillkommande intressen får vika.

- 55 När Ola Hjelm förvärvade fastigheten omfattades den alltså av utvidgat strandskydd och nybyggnadsförbud rådde. Tidigare ägare hade en dispens från förbudet som meddelats av kommunen enligt tidigare regelverk och som var på väg att löpa ut.
- 56 Besluten om utvidgat strandskydd fattades i enlighet med lag. Att ett beslut om utvidgat strandskydd ändras vid en senare översyn är inte tillräckligt för slutsatsen att tidigare gällande strandskydd inneburit en överträdelse av egendomsskyddet. Regeringens prövning 2016 gjordes dessutom enligt nya bestämmelser som innebar en skärpning av det krav som ställs för att utvidga det område som omfattas av strandskydd. Ett antal fastigheter som tidigare omfattats av utvidgat strandskydd gör inte det efter den översyn som länsstyrelserna gjorde till följd av 2009 års ändringar i miljöbalken. Detta innebär naturligtvis inte att överträdelse av egendomsskyddet skett för samtliga dessa fastigheter.
- 57 Besluten att neka strandskyddsdispens fattades i enlighet med lag och praxis. Att strandskyddsdispens senare lämnades är inte tillräckligt för slutsatsen att egendomsskyddet överträts. I en bedömningsfråga kom mark- och miljödomstolen 2016 till ett annat slut än Mark- och miljööverdomstolen gjort 2013. Som skäl åberopade mark- och miljödomstolen ny praxis. Liksom i andra fall när dispens lämnas på strandskyddat område innebär det inte att det tidigare byggförbudet utgjort en överträdelse av egendomsskyddet.
- 58 En intresseavvägning mellan allmänna och enskilda intressen gjordes alltså genom besluten om utvidgat strandskydd. I strandskyddslagstiftningen finns dessutom en inneboende intresseavvägning genom att möjligheterna till dispens är begränsade till vissa särskilt angivna fall, dvs. de angivna särskilda skälen. I förhållande till övriga fall gäller enligt den ursprungliga intresseavvägningen att nytillkommande intressen får vika för den starka huvudregeln om byggförbud för nya byggnader. En dispensprövning utgör inte någon inskränkning av fastighetsägarens användning av marken, utan en möjlighet att få undantag från en redan befintlig inskränkning. Ola Hjelm har haft möjlighet att begära att strandskyddet ska upphävas och på så sätt få till en prövning av behovet av strandskydd.
- 59 Vare sig beslutet om utvidgat strandskydd eller beslutet att avslå dispensansökan har därmed inneburit en överträdelse av egendomsskyddet i regeringsformen.

Inget skadestånd med stöd av Europakonventionen

- 60 Av artikel 1 första stycket i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen framgår att varje person ska ha rätt till respekt för sin egendom och att ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse

och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Enligt artikelns andra stycke inskränker dock inte bestämmelsen en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att bl.a. reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse.

- 61 Inskränkningar i ägarens rätt att använda sin egendom förekommer i stor utsträckning i syfte att tillgodose olika allmänna intressen. Inte minst gäller detta fast egendom, som ofta är underkastad inskränkningar bl.a. i rätten att bebygga egendomen. En stat har alltså en uttryckligen medgiven rätt att genomföra sådan lagstiftning.
- 62 När det gäller inskränkningar i rätten att använda egendom har Europadomstolen anlagt ett för den enskilde strängt synsätt och funnit även ganska långtgående begränsningar av ägarens rättigheter kunna accepteras i det allmännas intresse. Staten har med andra ord tillerkänts ett stort utrymme för att bedöma vilka inskränkningar som ter sig som rimliga med hänsyn till övergripande intressen. Avgörande är ofta om begränsningarna i rätten att utnyttja egendom varit oväntade eller oförutsägbara.
- 63 Länsstyrelsen beslutade om utvidgat strandskydd för fastigheten redan 1975. Ola Hjelm kände alltså vid sitt förvärv till att länsstyrelsen bedömt att det fanns skäl för strandskydd på fastigheten och att dispensfrågan endast prövats av kommunen. Han har också känt till att den beviljade strandskyddsdispensen var begränsad i tid och att det därefter skett en lagändring beträffande strandskyddsdispens. Den dispens som beviljats den tidigare ägaren löpte ut den 13 november 2010. Dispensen skulle således upphöra att gälla inom så pass kort tid efter fastighetsförvärvet att Ola Hjelm inte realistiskt kunde påräkna en byggstart dessförinnan. Rådighetsinskränkningen kan inte anses ha varit oväntad eller oförutsägbar vid Ola Hjelm's förvärv av fastigheten.
- 64 Att Ola Hjelm fick avslag på sin ansökan om strandskyddsdispens berodde på en avvägning mellan det allmännas intresse och hans intresse som fastighetsägare. Genom beslutet om utvidgat strandskydd 1975, 1977 och 1999 gjordes nämligen en intresseavvägning mellan allmänna och enskilda intressen. Möjligheten fanns att överklaga dessa beslut om utvidgat strandskydd. Följden av ett beslut om strandskydd är att byggnadsförbud råder, om inte någon av förutsättningarna för dispens föreligger.
- 65 Vid en bedömning av om en konventionsöverträdelse skett måste hänsyn tas till de långsiktiga syftena med strandskydd som redogjorts för ovan och statens stora bedömningsutrymme i frågan om vilka inskränkningar som är rimliga.
- 66 Att ett beslut om utvidgat strandskydd ändras är inte tillräckligt för slutsatsen att tidigare beslut om strandskydd inneburit en överträdelse av konventionens egendomsskydd. Att strandskyddsdispens senare lämnas

för en åtgärd för vilken dispens tidigare har vägrats medför inte att det rådande byggförbudet utgjort en överträdelse av egendomsskyddet.

Den påstådda skadan

- 67 Ola Hjelm har gjort gällande att han sannolikt skulle ha fått sina rättegångskostnader i den första processen ersatta om han hade vunnit framgång med sin begäran om strandskyddsdispens. Staten bestrider att så är fallet.
- 68 Det framgår inte att Ola Hjelm yrkat ersättning för sina rättegångskostnader vare sig i mark- och miljödomstolen eller i Mark- och miljööverdomstolen. Det får anses uteslutet att han skulle få ersättning utan att ens ha begärt det. Redan av den anledningen utgör ombudskostnaderna inte en skada.
- 69 Även om Ola Hjelm framställde ett yrkande om ersättning för rättegångskostnader är det inte sannolikt att han hade fått någon ersättning vid framgång i målet i sak. En part har nämligen inte rätt till ersättning för rättegångskostnader i miljömål som överklagats till mark- och miljödomstol (se MÖD 2012:28 och 5 kap. 1 § lagen [2010:921] om mark- och miljödomstolar).
- 70 Ansökningsavgiften för den andra ansökan ifrågasätts inte. Även orsaksambandet mellan den påstådda överträdelsen och ansökningsavgiften godtas för det fall tingsrätten finner att skadeståndsskyldighet föreligger.
- 71 Om tingsrätten skulle anse att egendomsskyddet i Europakonventionen överträtts anser staten att ett erkännande av överträdelsen är tillräckligt som kompensation för den ideella skada som Ola Hjelm påstås ha lidit (jfr NJA 2013 s. 842). Ett eventuellt ideellt skadestånd kan under alla förhållanden inte överstiga 10 000 kr.

Bevisning

- 72 Staten åberopar inte någon bevisning.
- 73 Staten har vitsordat i princip samtliga av de åberopade sakomständigheterna. Förhållandena där fastigheten är belägen och handläggningen av ärendena framgår dessutom av de handlingar som givits in i målet. Det är oklart vilka ytterligare omständigheter som Ola Hjelm ska höras om. Ola Hjelm bör klargöra bevis temat och renodla förhöret under sanningsförsäkran till stridiga sakförhållanden av betydelse i målet.

På Justitiekanslerns vägnar

Elena Landberg

Markus Tengblad